

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Opvs Theologicvm

Mauro, Silvestro

Romae, MDCLXXXVII

Q. 123. Vtrum ex vaticinijs veteris testamenti probetur euidenter christianam religionem esse prudenter credibilem, & credendam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84131](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84131)

ua, concedo; dum non sufficienter considerantur, & penetrantur motiua, nego; distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Multa sunt ita euidencia, vt non possimus illa negare, si consideremus, & penetremus motiua, & rationes, quibus ostenduntur; possimus negare, si non consideremus motiua: E. G. multa, quæ mathematicè demonstrantur, negare non possumus, si consideremus, & penetremus demonstrationes, sed possumus negare, si nolumus audire, & considerare demonstrationes; ergo non est mirum, quod infideles, si nolint considerare rationes, & motiua, quibus probatur religionem Christianam esse prudenter credibilem, & credendam, possint id negare, ac de facto negent. At quando considerant, & penetrant motiua nostræ religionis, non possunt interius negare, se posse prudenter credere, & obligari ad credendum, ideoque non credendo, peccant, & merentur condemnationem, iuxta illud Christi, Marci vltimò, *qui non crediderit, condemnabitur*. Adde vt plurimum infideles, etiam cum non sufficienter penetrant motiua nostræ religionis, ac proinde non tenentur proximè credere, habere euidenciam de hoc, quod non possunt prudenter quiescere in suis sectis, sed tenentur considerare motiua aliarum sectarum, & præsertim religionis Christianæ, ac Catholicæ, & si non considerent, grauius peccant, & merentur condemnationem.

9. Ad 2. nego maiorem. Ad probationem distinguo maiorem: probabile est, quod probatur argumentis magni ponderis, & habentibus magnam vim trahendi, & inclinandi intellectum ad assensum, etiam cum intellectus considerat rationes contrarias, quas debet considerare, concedo; cum non considerat rationes contrarias, nego; distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Vt aliquid sit probabile, non sufficit, vt probetur argumentis magni ponderis, & habentibus magnam vim trahendi, & inclinandi intellectum ad assensum, cum non considerantur argumenta contraria, sed requiritur, vt habeant talem vim etiam, cum considerantur motiua contraria: ex. gr. argumenta, quibus probatur impossibile esse continuū, & motum, ex eo, quod neque possint componi ex indiuisibilibus, neque ex partibus semper in infinitum diuisibilibus, secundum se præcisè considerata, sunt magni ponderis, cum difficillimè soluantur: sed consideratis rationibus, & experiencijs, quibus ostenditur, dari motum, & continuū, sunt penitus contemnenda, & nullam habent vim mouendi prudenter, & probabiliter intellectum ad negandum continuū, & motum; ideoq; Arist. 8. Phys. text. 22. dicit infirmitatem intellectus esse propter tales rationes negare motum. In casu nostro argumenta, quibus probatur Christianam religionem esse falsam, consideratis rationibus, quibus probatur Deum reuelasse

religionem Christianam, & catholicam, nullius sunt momenti. Quid enim mirum, si nos, qui non possumus penetrare, quo pacto componatur continuū, & motus, quæ oculis videmus, & manibus tractamus, non possumus satis penetrare, quo pacto Deus sit trius, & vnus, quo pacto potuerit fieri homo, & vniuersum, quid Deus possit, vel non possit? ergo sicut imprudenter, & stultè propter rationes, quæ afferuntur contra continuū, & motum, negaremus, aut reuocarem in dubium dari continuū, & motum, sic imprudenter propter rationes apparentes, quæ afferuntur contra mysteria Trinitatis, Incarnationis &c. dubitarem de veritate nostræ religionis, cum aliundè probetur efficacissimè credendum esse, illam fuisse reuelatam à Deo.

QVAESTIO CXXIII.

Virum ex vaticinijs veteris testamenti probetur euidenter Christianam religionem esse prudenter credibilem, & credendam?

1. **V**idetur non probari: primo quia potest prudenter dubitari vaticinia veteris testamenti verè non fuisse scripta ante Christum, sed post Christum à Christianis conficta, ad probandam religionem Christianam, & ad ostendendum Christum nostræ religionis authorem fuisse diuinitus reuelatum, & promissum, antequam veniret.

2. Secundo in vnaquaque re standum est peritis in ea re; sed peritissimi circa vaticinia veteris testamenti, & circa eorum adimplerionem sunt Iudæi, quibus fuerunt tractata; ergo circa vaticinia veteris testamenti, & circa eorum adimplerionem, standum est Iudæis; sed Iudæi vnanimè negant vaticinia de Messia impleta esse in Christo, & in religione Christiana; ergo &c.

3. Tertiò vt sit euidens religionem Christianam esse prudenter credibilem, & credendam, requiritur, vt non solum aliqua, sed vt omnia vaticinia de aduentu Messie impleta fuerint in Christo, sed aliqua, non autem omnia vaticinia de Messia impleta fuerunt in Christo; ergo &c.

4. Resp. argumenta, quibus probatur euidens esse Christianam religionem esse prudenter credibilem, & credendam, desunt ex duobus præsertim capitibus; ex vaticinijs nimirum Prophetarum, quibus Christiana religio prænunciata est diu, antequam oriretur; & ex miraculis, quibus propagata est, postquam est exorta.

5. Quod ex vaticinijs Prophetarum probetur euidenter Christianam religionem esse prudenter credibilem, & credendam, insinuat Christus Luca 24. dicens, *o stulti, & tardi corde*

corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt Propheta. Nonne oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam? Quod hoc idem probetur ex miraculis, insinuat idem Christus Io. 15. dicens: *si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent; ergo per miracula fit, ut qui non credunt, peccent, non credendo, adeoque sit evidens, quod tenentur credere; & per vaticinia Prophetarum sit, ut qui non credunt, sint stulti, hoc est imprudentes, & tardi corde, ac proinde quod evidens sit, quod tenentur credere.*

6. Ex vaticinijs igitur Prophetarum probatur religionem christianam esse evidenter credibilem, & credendam. Nam evidenter est credibilis, & credenda religio, quæ diu antequam oriretur, imò ferè ab initio mundi fuit propheticè promissa, & prænnunciata, ac pluribus figuris expressa, & à populo, qui solus profitebatur cultum vnus veri Dei, per plura annorum millia expectata; sed talis est christiana religio; ergo &c. Maior est evidens. Nam illa religio est evidenter credibilis, & credenda, quæ habet motiua, propter quæ evidens est, quod quilibet prudens potest, ac debet credere illam fuisse diuinitus reuelatam; sed evidens est, quod quilibet prudens potest, ac debet credere reuelatam fuisse à Deo religionem, quæ multis sæculis antequam oriretur, fuit propheticè promissa, & prænnunciata; ergo &c. Probat igitur minor: nam Iudæi, qui sunt christianæ religioni inimicissimi, toto terrarum orbe ab annis mille sexcentis dispersi, ac diffusi, deserunt secum libros veteris testamenti, ac vnanimiter testantur eos esse scriptos diu, antequam Christus nasceretur, & christianam religionem fundaret; testantur etiam in ijs libris præcipuè contineri promissiones, & vaticinia Messia venturi, cuius legem, & doctrinam deberent homines sequi, ut ad felicitatem peruenirent: testantur denum se vsque à temporibus Abraham, hoc est duobus circiter annorum millibus ante natiuitatem Christi, expectasse Messiam; ergo est moraliter evidens libros veteris testamenti plenos promissionibus, ac prædictionibus Messia venturi, ac religionis, quæ profiteretur doctrinam, & legem Messia, scriptos fuisse diu ante Christum, & Iudæos, qui tunc soli inter omnes populos colebant vnum, & verum Deum, libros illos recepisse vt traditos à Deo, & per duo circiter annorum millia, credidisse, & expectasse Messiam venturum, vt doctrinam, & legem eius sequendo, peruenirent ad felicitatem: qui autem de his dubitaret, posset etiam dubitare, vtrum ante Christum existerit Respublica Romana, & Atheniensis, & scripti fuerint libri Demosthenis, Ciceronis &c. sed in Christo, & in religione christiana impleta sunt, & quotidie implentur, quæ in libris veteris testamenti promissa, & prænnunciata fuerunt de Messia, ac de religione eorum, qui profiterentur doctrinam, & legem Messia; ergo Christus, & religio

christiana fuerunt diuinitus promissa, ac prænnunciata diu, antequam Christus nasceretur, & christianam religionem fundaret. Probat igitur vltimum assumptum, afferendo clarissimas prædictiones de Messia, quæ manifestè impletæ fuerunt in Christo, & in religione christiana.

7. Primò tempus aduentus Messia Genes. 49. prædixit Iacob, dum moretetur, dicens: *non auferetur sceptrum de Iuda, neque dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium: sed ius sceptri, & principatus Iudaici non fuit ablatum stabiliter, & sine spe ex tribu Iuda, nisi cum Herodes, non Iudæus, sed alienigena, non ex consensu, & electione populi Iudaici, sed ex tyrannica Romanorum potentia regnum Iudæorum occupauit: tempore autem Herodis natus est Christus, qui fuit expectatio, siue, vt alij legunt, aggregatio gentium: nam Gentiles per fidem se aggregarunt Christo, & Apostolis, alijque Iudæis, qui crediderant in Christum, non aliter, ac si illum expectassent; ergo &c. Circa hoc vaticinium Iacobi videri potest Suarius de Incarn. disp. 1. sect. 2. Lyranus, Cornelius, & alij interpretes Scripturæ, qui testimonio Hebræorum, Græcorum, Latinorum, & Chaldæi paraphrastici probant eo loco à Iacobo promissum fuisse Messiam, non autem Ieroboam, vt insulsè, & impiè docuit Rabbi Salomon, nec Nabuchodonosor, vt non minus impiè docuit Iulianus Apostata; siquidem Messias, non autem illi erant futuri expectatio gentium. Videri etiam potest Perauis in Rationario temporum, part. 2. lib. 3. cap. 16.*

8. Secundò clarius tempus aduentus Messia, eiusque mortem, perfidiam Iudæorum in Messia negando, ac destructionem, & perpetuam desolationem regni Iudaici, cum euersione Templi prædixit Angelus Gabriel, Danielis cap. 9. dicens: *Danieli, cui apparuerat: Animaduerte sermonem, & intellige visionem. Septuaginta Hebdomada abbreviata sunt super populum tuum, & super urbem sanctam tuam, vt consumetur preuaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur iustitia sempiterna, & impleatur visio, & prophetia, & ungetur Sanctus Sanctorum. Scito ergo, & animaduerte. Ab exitu sermonis, vt iterum edificetur Ierusalem vsque ad Christum ducem, hebdomades septem, & hebdomades septuagintaduæ, & rursus edificabitur platea, & muri in angustia temporum; & post hebdomades septuagintaduas occidetur Christus, & non erit eius populus, qui eum negaturus est; & ciuitatem, & Sanctuarium dissipabit populus cum Duce venturo, et finis eius vastitas, et post finem belli statuta desolatio. Confirmabit autem pactum multis hebdomada vna, et in dimidio hebdomadis deficiet hostia, et sacrificium, et erit in templo abominatio desolationis, et vsque ad consummationem, et finem perseverabit desolatio. Debet aduerti, quod cum duplex sit hebdomas, seu septenarius, dierum nimirum, & annorum, Angelus hoc loco lo-*

quitur de hebdomadibus, seu septenarijs, non dierum, sed annorum, de quibus dicitur, Leuit. 15. *Numerabis tibi septem hebdomadas annorum, id est septies septem, quæ simul faciunt annos 49.* Hoc posito, Angelus prædicit primò tempus, intra quod Christus, seu Messias veniret, & impleret prophetias, abbreviatum, seu contractum esse intra spatium 70. hebdomadarum, hoc est annorum 490. quæ hebdomadæ deberent incipere ab exitu sermonis, vt iterum ædificaretur Ierusalem, hoc est ab anno, quo edictum de iterum ædificanda Hierosolyma à Chaldæis destructa, exitum, & effectum deberet habere, quod incidit in annum septimum Artaxerxis Longimani Regis Persarum, qui vt patet primo Esdræ 7. anno septimo Regni sui misit Esdram in Ierusalem cum multis Iudæis, non ex alio fine, nisi vt Hierosolymam restaurarent. Prædicit secundò, quod intra spatium septuaginta hebdomadarum ab edicto Artaxerxis ædificanda erat Ierusalem in angustia temporum, hoc est tempore valde angusto, & breui, quod impletum est; siquidem, vt legitur 2. Esdr. 6. propter hostes assiduè laceßentes Iudæos, Neemias, & Iudæi angustissimo, & breuissimo tempore 52. dierum mania vrbs raptim perfecerunt. Prædicit tertio ab edicto Artaxerxis vsque ad Christum Ducem, hoc est vsque ad tempus, quo Christus annorum 30. baptizatus à Ioanne constitutus est à Patre dux populi fidelis, vt illum in prædicatione congregaret, dicente Patre Matthæi 4. *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite,* futuras hebdomadas 7. & hebdomadas 62. hoc est hebdomadas 69, quæ faciunt annos 483. quod de facto inter edictum Artaxerxis, & baptismum Christi intercessisse ostendunt plures Chronologi apud Cornelium cap. 9. Danielis. Siquidem septimus annus Artaxerxis concurret cum quarto octogesima Olympiadis, & cum anno vrbs condita 297. baptismus autem Christi incidit in annum 15. Tiberij Cæsaris, qui annus concurret cum anno quarto Olympiadis 201. & cum anno vrbs condita 781. Prædicit quartò, quod post has hebdomadas 7. & 62. hoc est hebdomada 70. occideretur Christus, quod de facto accidit, siquidem Christus occisus est tribus annis, & tribus circiter mensibus post baptismum, qui anni spectant ad septuagesimam hebdomadam. Prædicit quintò, quod post mortem Christi non erit amplius populus eius, qui eum negaturus est, quod impletum est. Nam postquam Iudæi Christum negarunt, dicentes Pilato, *Nos non habemus regem, nisi Cæsarem,* desierunt esse populus eius. Prædicit sextò, quod post mortem Christi ciuitatem, & sanctuarium, hoc est templum, dissipabit populus cum duce venturo, & finis eius vastitas, & post finem belli statuta desolatio; quod impletum est. Nam 38. annis post mortem Christi, durante adhuc generatione eorum, qui Christum interfecerant, vt ipse Christus

prædixerat, populus Romanus, Tito duce, euerit Hierosolymam, ac templum. Prædicit septimò, quod Christus confirmabit pactum, hoc est testamentum nouum, quo instituit religionem christianam, hebdomadæ una, quod impletum est, cum Christus expletis tempore baptismi 69. hebdomadibus, hebdomada septuagesima per tres annos, ac tres circiter menses prædicationis confirmabit nouum testamentum multis sermonibus, vaticinijs, miraculis, & morte ipsa: ideoque moriens dixit, *consummatum est:* siquidem testamentum perficitur morte testatoris, vt dicit Apostolus ad Hebr. 10. Prædicit octauò, quod in dimidio hebdomadæ, nimirum septuagesimæ, deficiet hostia, & sacrificium, quod impletum est: siquidem per mortem Christi, quæ accidit post tres annos, & menses circiter tres septuagesimæ hebdomadæ adeoque dimidio illius hebdomadæ, defecerunt, & mortua sunt omnia sacrificia legalia, per Moysem præcepta, ideoque in signum, quod omnia legalia defecissent, velum templi scissum est, vt dicitur Luc. 22. Prædicit nonò, quod post mortem Christi erigatur templo abominatio desolationis, hoc est profanabitur flagitijs abominabilibus templum paulò post desolandum, quod impletum est siquidem vt refert Iosephus, 38. circiter annis post mortem Christi, vt Christus ipse prædixerat, seditiosi quidam Iudæi, qui se vocabant Zelotas, templum occuparunt, & castrorum more munierunt, illudque cædibus, rapinis, alijsque abominandis flagitijs profanarunt, & sic meruerunt, vt paulo post euereretur, & desolaretur.

9. Decimò demum prædicit, quod vsque ad consummationem, & finem perseuerabit desolatio, quod experientia mille, & sexcentorum annorum videmus impleri, quibus Iudæi sæpè se, ac templum erigere conati sunt, sed frustra, & irritò conatu, ita vt hinc certè liceat conijcere hanc Iudæorum desolationem duraturam vsque ad finem mundi, vt prædicit Daniel, quando Antichristus Iudæorum templum reparabit, & in illo sedebit, & adorabitur, vt colligitur ex Apostolo 2. ad Thesal. 2. vbi de Antichristo dicit: *ita vt in templo Dei sedeat, ostendens se, tanquam sit Deus.* Cum igitur hæc, quæ à Daniele prædicta sunt, annis circiter quingentis quadragesime ante ortum Christi, fuerint impleta in Christiana, & in Christiana religione, Christiana religio est vera, ac credi debet illam fuisse reuelatam à Deo. Adde, quod licet circa prædictum tempus, quo debet computari initium, & finis 70. hebdomadarum Danielis, plures sint opiniones, tamen iuxta omnes constat illa completas fuisse circa tempus Christi.

10. Tertio de Messia Isaia 7. prædicitur est, quod esset oriturus ex Virgine: *Ece Virgo concipiet, et pariet filium;* quod nasciturus esset in Bethleem: Michæ 9. *et in Bethleem Ephraim Iuda paruulus es in minimis Iudæ,* et in

mibi credetur, qui sit dominator in Israel, et egressus eius ab initio à diebus æternitatis: quod daturus esset visum cæcis, surdis auditum, gressum claudis, loquelam mutis, Isaia 25. Deus ipse veniet, et saluabit nos. Tunc aperientur oculi cæcorum, et aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut cervus claudus, & aperta erit lingua mutorum. Quod futurus esset pauper, & intraturus Hierosolymam sedens super asinum, Malachia 9. Exulta satis filia Syon, iubilata filia Ierusalem; ecce Rex tuus veniet tibi iustus, & Saluator; ipse pauper, & ascendens super asinum, & super pullum filium asinae; sed hæc omnia in Christo legimus impleta; ergo &c.

11. Quartò quæ spectant ad passionem, & mortem Christi pro peccatis nostris, & ad causam, & circumstantias mortis tam clarè prædicta sunt à David Ps. 22. ab autore libri Sapientia, qui tribuitur Salomoni, cap. 2. & ab Isaia cap. 53. vt videantur scriptis non vaticinia futurorum, sed historiam præteritorum: ideoque de cap. 53. Isaia dicit Cornelius, quod posset inscribi, passio Iesu Christi secundum Isaiam. David enim Ps. 22. loquens in persona Christi dicit: *foderunt manus meas, & pedes meos, dinumerauerunt omnia ossa mea. Ipse vero considerauerunt, & inspexerunt me: diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem; & Ps. 68. dicit: dederunt in escam meam fel, & in siti mea potauerunt me aceto.* Sapientia in persona Iudæorum dicitur: *Promittit scientiam Dei se habere, et filium Dei se nominat: & paulò post, gloriatur Patrem se habere Deum: & infra: si enim est verè filius Dei, suscipiet illum: & concluditur: morte turpissima condemnemur.* Quibus verbis clarissimè prædicitur Christum morte turpissima condemnandum, quia prædicaturus erat se esse filium Dei. Isaia 53. præter alia multa dicitur: *verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit: vulneratus est propter iniquitates nostras, atrox est propter scelera nostra. Posuit Deus in eo iniquitates omnium nostrorum. Oblatus est, quia ipse voluit. Si cui ouis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum. Abscissus est de terra viuentium: propter scelus populi mei percussus eum, tradidit in mortem animam suam, & cum sceleratis reputatus est: & ipse peccatorum multorum tulit, & pro transgressoribus rogauit, &c.* sed hæc clarissimè impleta sunt in Christo; ergo &c.

12. Quintò prædictum est præcipuum fructum aduentus, & mortis Messia futurum conuersionem, & aggregationem gentilium. Nam Genes. 22. promissit Deus: *in semine tuo benedicentur omnes gentes: Genes. 49. Iacob postquam prædixit tempus aduentus Messia, addidit: ipse erit expectatio gentium: David Ps. 22. postquam prædixit mortem Christi, prædicens eius fructum dicit: conuertentur ad dominum vniuersi fines terra, & adorabunt in conspectu eius vniuersa familia gentium, quoniam Domini est regnum, & ipse dominabitur gentium: Isaia 53. loquens de Messia dicit: si posuerit pro peccato*

animam suam, videbit semen longæuum. In scientia sua iustificabit ipse iustus seruus meus multos, & iniquitates eorum ipse portabit. Ideo disperdiam ei plurimos, & fortium diuidet spolia, pro eo, quod tradidit in mortem animam suam &c. Toto deinde cap. 54. prænuñciat conuersionem gentilium ad Christum, & capite 55. dicit: *ecce te stem populi dedi eum, ducem, & præceptorem gentibus. Ecce gentem, quam nesciebas, vocabis, & gentes, quæ te non nouerunt, ad te current &c.* sed videmus post mortem Christi conuersos ad Deum fuisse Gentiles; ergo &c.

13. Hinc concluditur argumentum. De Messia, & de religione eorum, qui recepturi essent Messiam, à Patriarchis, & Prophetis ante annos 500. 1000. & 2000. prædicta fuerunt multa, quæ videbantur prorsus incredibilia; sed hæc omnia impleta sunt in Christo, & in religione credentium in Christum; ergo euidenter credibilis, & credenda est religio credens in Christum. Probatur maior, & minor. Nam videbatur prorsus incredibile, quod Iudæi, qui duobus annorum millibus expectauerant Messiam, & per obseruantiam legis, & studium sacrarum literarum ad aduentum eius se præparauerant, postquam venisset, non solum non essent eum recepturi, sed etiam morte turpissima essent condemnaturi; quod fossuri essent eius manus, & pedes; quod sitientem potaturi essent felle, & aceto; quod diuisuri essent eius vestimenta, & in vestem eius missuri sortem; quod in crucem clarum irrifuri; quod post mortem Messia euertendum esset regnum Iudæorum, desolanda ciuitas, & templum, desolatione duratura vsque ad finem mundi, ac gens Iudæorum esset dispergenda inter omnes gentes; sed hæc videmus prædicta, & impleta; ergo &c. Non videbatur minus incredibile, quod gentiles, qui loco veri Dei colebant idola, non recipiebant Scripturas, ac non solum non expectabant Messiam, sed irridebant Iudæos, quod Messiam expectarent, recepturi essent Messiam à Iudæis crucifixum; in eumque vt Deum firmissimè credituri, & pro hac fide morituri; sed hæc etiam fuerunt prænuñciata, & videmus impleta in Christo, & in religione christiana; ergo &c.

14. Confirmatur primò: nam hæc prædicta fuerunt, non vtcumque, sed notando tempus, enumerando annos, vt patet ex prophetia Danielis de 70. hebdomadibus. Rursus prænuñciata fuerunt, non simul ab vno, sed seorsim à pluribus, qui vixerunt diuersis temporibus. Quædam enim prædicta sunt in libris Moysis, quædam in Psalmis Dauidicis, quædam in libro Sapientia, quædam in Prophetis Isaia, Danielis &c. sed erat prorsus incredibile, quod plures diuersis temporibus, & locis conuenirent in prædicendis seorsim multis, quæ collectiue implecerentur in vno, nisi per illos plures loqueretur vnus, & idem spiritus Dei, qui præscit, & disponit futura, sicut præsentia; ergo. Confirmatur secundò:

nam Christus non solum in se ipso impleuit plura planè incredibilia, quæ de eo prædicta fuerant à prophetis, sed etiam prædixit alia multa, non minus incredibilia, quæ vel iam sunt adimpleta, vel quotidie videntur impleri; ergo &c. Probatur antecedens; nam Christus prædixit euersionem Hierosolymæ, Lucæ 19. dicens: *circundabunt te inimici tui vallo &c. & ad terram prosterent te, & filios tuos, & non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoueris tempus visitationis tuæ;* & Lucæ 21. addit tempus, in quo erant hæc implenda, dicens: *non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant; quod impletum est; siquidem 38. annis post mortem Christi, durante adhuc generatione eorum, quibus Christus hæc prænuuciauerat, euersa est Hierosolyma. Prædixit gentiles conuertendos loco Iudæorum, qui non erant credituri, dicens Matth. 31. & auferetur vobis regnum, & dabitur genti facienti fructus eius: Matth. 8. multi ab oriente, & occidente venient, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob: filij autem regni eijciuntur in tenebras exteriores. Prædixit vnam Ecclesiam congregandam ex Iudæis, & gentilibus ad fidem conuertendis, Io. 10. dicens: *alias oves habeo, & illas oportet me adducere, & fiet vnum ouile, & vnus pastor. Prædixit mundum conuertendum per hoc, quod ipse crucifigeretur Io. 12. dicens: & ego cum exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum: prædixit religionem christianam propagandam per persequutiones, & mortes, ac futurum, vt aduersarij Apostolis, alijsque prædicatoribus Euangelij non possent resistere, Matth. 10. dicens: *Tradent enim vos in concilijs, & in synagogis suis flagellabunt vos, & ante reges, & præsidēs ducemini propter me; & Lucæ 11. Dabitur vobis os, & sapientia, cui non poterunt resistere, & contradicere omnes aduersarij vestri. Prædixit Euangelium prædicandum in toto mundo, & miraculis confirmandum, Matth. 16. dicens: *prædicabitur Euangelium regni in vniuerso orbe in testimonium omnium; & Marc. vlt. Signa autem in eis, qui crediderint hæc, sequentur. In nomine meo demonia eijcient &c. sed hæc videbantur planè incredibilia, & tamen iam sunt impleta; ergo &c. Adde quædam prædicta esse, quæ quotidie videmus magis, & magis impleri. Vt enim omitam quod spectat ad dispersionem, & incredulitatem Iudæorum duraturam vsque ad finem mundi, B. Virgo Lucæ 1. prædixit de se ipsa: *Ex hoc beatam me dicent omnes generationes: quod ita ad litterã ab annis plusquã 1600. videmus impleri, vt non solũ à christianis, sed etiam à Mahometanis communiter vocari soleat Beata Virgo; & Christus Matth. 16. prædixit se ædificaturum Ecclesiam in Petro, hoc est in rudi, & paupere piscatore, cui Ecclesie non posset infernus omnibus suis viribus, & conatibus præualere, dicens: *tu es Petrus, & super hæc petram ædificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non præualebunt aduersus eam: quod annis 1600. & amplius impletum est, & quotidie impletur; siquidem******

infernus omnibus suis viribus, & conatibus per Infideles, & Hæreticos, ac Schismaticos per Imperatores, Reges, ac Tyrannos pugnavit, & pugnat contra Ecclesiam Romanam ædificatam in Petro, & in Petri successoribus Romanis Pontificibus, & tamen non potuit nec potest præualere; ergo cum tam multa, & tam incredibilia de Christo, ac de Ecclesia christiana à Prophetis, & à Christo ipso prædicta videamus impleta, & impleri in Christo, & in Ecclesia, ac in religione christiana, euidens est prudenter credi posse, ac debere religionem christianam fuisse traditam, & reuelatam à Deo.

15. Innumera alia vaticinia possent afferri siquidem legenti, & intelligenti sacram Scripturam euidentissimum est totum testamentum vetus, & totam rempublicam Iudæorum nihil aliud fuisse, quam prophetiam, & figuram ac promissionem testamenti noui, atque Ecclesie christianæ: testamentum autem noui, & Ecclesiam christianam nihil aliud esse, quàm adimpletionem testamenti veteris; ideoque duo testamenta sibi mutuo testimonium præhibent, & se mutuo probant. Nam ex eo quod in testamento nouo videmus impleta, & impleri, quæ fuerunt prædicta, & figurata in veteri, euidenter est credibile, & credendum testamentum vetus fuisse diuinitus reuelatum, & ex eo, quod in testamento veteri fuerunt reuelata, & prædicta quæ impleta sunt, & implentur in nouo, euidenter est credibile, & credendum diuinitus reuelatum esse testamentum nouum, ac religionem christianam. Hoc autem argumentum desumptum ex vaticinijs est præcipuum pro religione christiana, & præferendum est etiam argumento desumpto ex miraculis, iuxta illud S. Petri, ep. 2. cap. 1. *Hebemus firmiter propheticum sermonem: & iuxta illud Christi Luc. 16. Si Moysen, & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.*

16. Hoc argumento ex vaticinijs videntur passim PP. Tertullia. Apolog. cap. 70. dicitur *Idoneum opinor testimonium diuinitatis est veritas diuinationis. Scilicet apud nos futurorum quoque habet tuta est, iam probatorum; quia cum illis, quæ quotidie scilicet probantur, prædicebantur. Et paulo post: quid delinquimus, oro, nos futura quæ credentes, qui iam didicimus illis per suos gradas credere? August. tom. 10. serm. 31. de verbis Domini dicit: *Ista omnia, quæ vides, non erant Christianis populus toto orbe terrarum aliquando non erant. In prophetia legebatur, in terra non videbatur. Nunc auditur, & legitur, & videtur. Ipsa Ecclesia est completa. Non ei dictum est: vide filia, & audi; sed audi, & vide: audi prædicta, vide completa. Idem vrget lib. de Catech. rud. cap. 17. Eodem argumento vtitur Chrysostomus, tom. 1. in orat. contra Iud. præsertim orat. 2. & fulsime Eusebii Cæsariensis libris de Demonstratione Evangelica.**

17. Aduertunt Tertull. & August. locis citatis, quod quia ex ijs, quæ in libris veteris

& noui testamenti prædicta sunt, illa, quæ spectant ad Christum, & eius mortem iam sunt impleta; quæ spectant ad Ecclesiam, ad conuersionem gentilium, ad dispersionem, & incredulitatem Iudæorum, partim sunt impleta, partim quotidie implentur, certissime credendum est etiam alia esse implenda, puta quæ spectant ad Antichristum, ad diem iudicij, ad resurrectionem mortuorum, & ad æternas pœnas impiorum, æternamque beatitudinem Sanctorum.

18. Ad 1. Est ita manifestum libros veteris testamenti non fuisse confictos à christianis post Christum, sed scriptos fuisse diu ante Christum, vt de hoc prudenter dubitari non possit. Iudæi enim christianis inimicissimi ubique gentium dispersi deferunt secum libros veteris testamenti, & vnanimiter testantur illos fuisse scriptos diu ante Christum. Adde Augustinus lib. 8. de Ciuitate Dei, cap. 46. Iudæos ideo fuisse dispersos per omnes gentes, & permixtum, vt non crederent in Christum, vt hoc suo testimonio redderent euidenter credibilem, & credendam religionem christianam, atque hoc ipsum fuisse prophetatum à David Psal. 18. dicente: *Deus ostendit viam super inimicos meos: ne perdas eos, ne forte obliuiscantur populi mei; disperse illos in virtute tua.* Quæ verba explicans Augustinus dicit. *Demonstrauit ergo Deus Ecclesie sue in eius inimicis Iudæis gratiam misericordie sue: quoniam sicut dicit apostolus, delictum eorum salus est gentibus; & illo non eos occidit, id est non in eis perdidit, quod fecerunt Iudæi, quamquam à Romanis fuerint deuicti, & oppressi, ne obliuiscantur legem Dei ad hoc, de quo agimus, testimonium, nihil valeret. Ideo parum fuit dicere: ne occidas eos, ne quando obliuiscantur legem tuam, nisi etiam adderet: disperse illos: quoniam sicut illo testimonio Scripturarum in sua tantummodo terra, non ubique essent, profecto Ecclesia, quæ ubique est, eos prophetiarum, quæ de Christo præmissæ sunt, testes in omnibus gentibus habere non posset. Idem docet explicans Psal. 58. Relatis enim verbis illis: *disperse illos in virtute tua*, subdit. *Idem factum est: per omnes gentes dispersi sunt Iudæi, testes iniquitatis suæ, & veritatis nostræ. Ipsi habent codices, de quibus prophetatus est Christus; nos tenemus Christum: & si forte aliquis paganus habitauerit, cum ei dixerimus prophetias de Christo, quarum euidenciam obstupescit, & admirans putauerit à nobis esse conscriptas, de codicibus Iudæorum probamus, quia hoc totum ante prædictum est. Videte, quomodo de inimicis nostris alios confundimus inimicos. Idem docet explicans Psal. 40. in fine, vbi addit, Iudæos seruire Christianis, & fungi munere capfarij portantis codices, dicens. *Modo fratres nobis seruiunt Iudæi, tamquam capfarij, & studentibus nobis codices portant.* Et in Psal. 56. explicans de Iudæis verba illa: *dedit in opprobrium conculcantes me*, dicit. *In quali ergo opprobrio sunt Iudæi? Codicem portat Iudæus, vnde discat Christianus. Librorij nostri facti sunt. Quomodo solent serui post dominos codices ferre, vt illi portando, deficiant, isti***

legendo, proficiant. In tale opprobrium dati sunt Iudæi, & impletum est, quod tantò ante prædictum est. Quale autem opprobrium est fratres, vt hunc versum legant, & ipsi cæci attendant ad speculum suum. Sic enim apparent Iudæi de Scriptura sancta, quam portant, quo modo apparet facies cæci de speculo. Ab alijs videtur, ab ipso non videtur. Adde, quod si tempore S. Augustini probabatur euidenter religionem christianam esse credendam ex eo, quod quæ de dispersione, & incredulitate Iudæorum prædicta fuerant, videbantur impleta annis circiter quadringentis, florente adhuc Romano imperio, multò euidentius idem probatur temporibus nostris, quibus videmus eadem esse impleta, & impleri annis mille sexcentis, & amplius, post tantam mutationem imperij Romani, & aliorum regnorum, & gentium.

19. Ad 2. distinguo maiorem: in vnaquaque re standum est peritis in ea re, vbi non est controuersia inter ipsos peritos, & cum iudicari non potest per principia intrinseca, transeat: cum est controuersia inter ipsos peritos, & iudicari potest per principia intrinseca, nego. Cum est controuersia inter peritos, standum est iudicio aliorum, & præsertim iudicio mundi: ex. gr. si sit controuersia inter pictores de optima ratione pingendi, inter milites de optima ratione pugnandi, standum est iudicio mundi; sed quando venit Christus, orta est controuersia inter Iudæos, qui erant periti diuinæ Scripturæ, vtrum Christus esset Messias ipsis promissus, & in hac controuersia plura Iudæorum millia crediderunt Christum esse Messiam, sed maior pars Iudæorum noluit credere; ergo in hac controuersia standum est iudicio mundi, & omnium penè gentium; sed omnes penè gentes, credendo in Christum, iudicauerunt, & iudicant Christum, esse Messiam, & irrident Iudæos incredulos, quod adhuc expectent Messiam; ergo &c.

20. Adde primò, quod non solum gentiles, qui conuersi sunt ad Christum, iudicauerunt, & iudicant Christum esse Messiam Iudæis olim promissum, sed etiam hoc iudicant omnes Mahometani, licet errent in hoc, quod dicunt post Christum, qui fuit Messias olim Iudæis promissus, missum fuisse à Deo alium Prophetam, hoc est Mahometum; sed hoc asserunt sine vllò fundamento desumpto ex prophetijs, aut miraculis &c.

21. Adde secundò peritos Scripturarum, esse eos, qui in Scripturis meditantur die, ac nocte; sed ex christianis plurimi, abiecta cura rerum temporalium, in Scripturis meditantur die, ac nocte: Iudæi autem toti sunt in suis temporalibus lucris, & negotiationibus; ergo Christiani, non autem Iudæi sunt peritissimi Scripturarum.

22. Demum addo, quod cum in ipsis Scripturis prædictum fuerit Iudæos ex maiori parte non credituros in Christum vsque ad finem mundi, per hoc ipsum, quod non credant, implentur quæ prædicta sunt de Christo,

no, adeoque fit, vt debeamus credere Christum esse Messiam Iudæis promissum, & christianam religionem fuisse diuinitus reuelatam.

23. Ad 3. distinguo maiorem: vt sit prudenter credibilis christiana religio, requiritur, vt omnia, quæ prædicta sunt de primo aduentu Messiae ad redimendum genus humanum, impleta sint in Christo, & concedo; requiritur, vt omnia, quæ prædicta sunt de secundo aduentu Messiae ad iudicandum genus humanum, impleta sint in Christo, nego: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Duplex aduentus Messiae promissus est in sacris Scripturis; primus ad redimendum, in quo prædictum est Messiam venturum pauperem, & humilem, & moriturum pro peccatis nostris, vt patet ex allatis prophetijs Ps. 22. Isaia 53. Danielis 9. Sap. 2. Secundo promissus est aduentus, quo Messias in die Iudicij veniet ad iudicandum genus humanum cum gloria, & maiestate magna. Iudæi suo vitio excæcati noluerunt, ac nolunt distinguere istos duos aduentus; & quia Christus in primo suo aduentu venit, non cum gloria, & maiestate, sed pauper, & humilis, noluerunt, & nolunt recipere Christum, vt Messiam. Quia Iudæi sumpserunt occasionem errandi ex eo, quod non distinxerunt duos aduentus Messiae, ideò Christus clarissimè illos distinxit, & aperitissimè locutus est de secundo suo aduentu ad iudicandum, ac de eius signis, præsertim Matt. 25. Tempore autem passionis cum Princeps Sacerdotum in concilio interrogasset Christum, vtum esset Messias, dicens: *adiuro te per Deum vivum, vt dicas, si tu es Christus filius Dei*; Christus respondit affirmatiuè, dicens: *tu dixisti*, & quia sciebat, quod Iudæi nolebant illum recipere, quia non venerat cum maiestate, & gloria, docuit hæc esse intelligenda de secundo aduentu suo ad iudicandum, dicens: *veruntamen dico vobis: amodo videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus caeli*. Errant etiam Iudæi circa aduentum Messiae, quia aliqua vaticinia, quæ debent impleri spiritualiter, & mysticè, putant impleri debere materialiter. Ex gr. Isaia cap. 2. prædictum est: *& erit in nouissimis diebus exaltabitur mons domus Domini in vertice montium, & fluent ad eum omnes gentes*. Hoc vaticinium impletum est spiritualiter in Ecclesia, quæ est mons domus Domini, & exaltata est ita, vt sit visibilis toti mundo, & ad eam fluxerint, & fluant omnes gentes. Iudæi existimant hoc vaticinium implendum esse materialiter, ita vt mons *Moria*, in quo ædificatum fuerat templum, tempore aduentus Messiae debeat materialiter eleuari, & exaltari, suppositis illi alijs montibus, & hoc miraculo excitatas ad eum venturas omnes gentes.

24. Dicunt: de aduentu Messiae citato loco Isaia, & alibi prædictum est, quod erit in nouissimis diebus, hoc est parum ante diem

Iudicij; ergo Christus, qui venit multo ante diem Iudicij, non est Messias.

Resp. quod in Scriptura nouissimi dicuntur vltima ætas mundi, quæ est ab aduentu Messiae vsque ad diem Iudicij. Non est autem mirum, quod plura annorum millia vocentur dies nouissimi, siquidem vt dicitur Psal. 89. *mille anni ante oculos tuos, sicut dies ex quo, quæ præterijt*.

QVAESTIO CXXIV.

Vtrum ex miraculis probetur euidenter religionem christianam esse prudenter credibilem, & credendam?

1. Videtur non probari: primò quia potest prudenter dubitari, vtum miracula, quæ narrantur, fuerint à christianis conficta ad astruendam fidem suæ sectæ.

2. Secundo potest etiam prudenter dubitari, vtum facta fuerint præstigij Daemonum, & per magicas artes.

3. Tertio Antichristus faciet signa, & prodigia magna in confirmationem falli, vt dicitur Matth. 24. Apoc. 13. & 2. ad Thimotheum 2. Suetonius in vita Vespasiani narrat Vespasianum cæco lumen, & claudum gressum reddidisse. Socrates lib. 7. Historiarum, cap. 10. refert Paulum Episcopum Nouatianum habuisse miraculum in confirmationem sui hæretici dogmatis. S. August. tract. 13. in Io. dicit non esse credendum Donatistis, etiam si miracula faciant; ergo ex miraculis non probatur euidenter christianam religionem esse prudenter credibilem, & credendam.

4. Quarto Idololatria propagata fuit prestigij, & portentis; simulachra enim Deorum loquebantur, & reddebant responsa, ac habebant alia multa stupenda, & miranda; ergo ex eo, quod christiana religio propagata fuerit prestigij, & portentis, non probatur euidenter illam credi debere, vt diuinitus reuelatam.

5. Resp. secundum argumentum ad probandum euidenter christianam religionem esse prudenter credibilem, & credendam, sumi ex miraculis. Nam euidenter est credibilis, & credenda religio, quæ postquam orta, fuit per miracula propagata, & obtinuit vt innumeræ gentes, quæ colebant idola, & profitebantur sectas speculatiuè, & practice nefarias, conuerterentur ad colendum vnum verum Deum, in religione speculatiuè, & practice sanctissima: sed talis est christiana religio; ergo &c. Probat minor, primo testimonio plurimorum scriptorum, quibus fidem negamus, poterimus negare fidem omnibus historijs. Miracula enim omnibus oculis facta ad christianam religionem propagandam, & confirmandam, narrant innumera.